

Van Raai 52

De Belg C. Dotremont bedacht het letterwoord Cobra enkele dagen nadat hij in november 1948 te Parijs in een internationaal gezelschap van kunstenaars verbleef. Sommigen kwamen uit Kopenhagen, anderen uit Brussel, nog anderen uit Amsterdam. De voertaal was Frans, Kopenhagen werd Copenhague, de drie steden werden door hun beginletters vereeuwigd tot Cobra.

de naam van een brilslang, een Maar 'cobra' is ook de Cobrakunstenars ook gevaarlijk dier. Waren gevaarlijk? Jazeker. Ze zetten zich af tegen de officiële kunst en wilden haar vervangen door iets totaal nieuws. Ze experimenteerden en gaven de vrijheid aan hun spontaniteit: het kind in hen kwam boven, het publiek van brave burgers was geschikt.

Nee, de Cobraleden waren niet gevaarlijk. Ze werkten broederlijk samen en droomden van een betere samenleving ver weg van oorlog en machtsstrijd.

la chevelure
coiffures
un dioir
choses

*“In ware
dichtkunst
spreekt
schriftuur
een
woordje
mee”* (Dotremont)

Afbeelding: Christian DOTREMONT / Asger JORN
‘La Chevelure des choses’, 1948
Verzameling Pierre en Micky Alechinsky

Combs '50

DE ESSENTIE VAN DE MENS

*“Het kind kent
geen andere
wet dan zijn
spontaan
levensgevoel
en heeft
geen andere
behoefte dan
dit te witen.”*

(Constant)

*“Onze manier
om de dingen te
zeggen is niet
nieuw. Wij doen
eenvoudigweg
een beroep
op de
herinneringen
uit onze
kinder-tijd.”*

(Pedersen)

Mythomannen

Uit de handen van de Deense beeldhouwer Henry Heerup is de Feniks andermaal uit zijn as verzezen... De vogel, symbool van onsterfelijkheid, is doorgaans in schitterende kleuren gehuld maar hier is hij van graniet, 'het hardgekookte ei van de natuur'. Het fabeldier komt in talrijke mythen voor, in volksvertellingen en literaire verhalen over bovenmenselijke wezens en grootse heldendaden.

Als selfmade 'mythologen' verdiepten de Cobrakunstenaars zich in de wereld van sprookjes en legenden uit oeroude tijden, lang voor de geschiedenis en de beschavingen. Zij gingen terug tot het ontstaan van de wereld, de vier elementen, het eerste verschijnen van de mens, het kind. De mythen en toverwerelden die wij bij hen ontdekken, komen niet uit de klassieke Metamorfofen van de Latijnse dichter Ovidius. Cobra keerde veel verder in de tijd terug, op zoek naar 'de grootste gemene deler van mensen, naties, kunstenaars, gedragingen'.

Afbeelding: Henry HEERUP, 'Vogel feniks', 1950. Privéverzameling.

Tekst: J.P.T. (Educateam)

*“Er zit meer in
de aarde van
een schilderij
dan in de
hemel van de
esthetische
theorie”*

(Dotremont)

*“De scheppende
gedachte
ontbrandt door
de ontmoeting
met het
onbekende, het
onverwachte,
het toevallige,
de wanorde, het
absurde en het
onmogelijke...”*

(Iorn)

Afbeelding: Christian DOTREMONT / Asger JORN
‘Il y a plus de choses dans la terre d’un tableau
que dans le ciel de la théorie esthétique’, 1948
vroegere verzameling E. van Zuylen

REINHOUD

De basishouding van Cobra was spontaneiteit. De Cobrakunstenars hadden zich van de academische esthetica afgekeerd en hun enige wapen tegen de gangbare artistieke theorieën en regels was juist die spontaneiteit.

Weg met de verstarde westerse cultuur, met de geometrische abstractie, de ‘degelijke’ schilderkunst, de conformistische figuratieve kunst!

Leve de vrije expressie, de spontane kunst!

Deze kunst, waarin noch het schildergebaar noch de materie door de rede worden gecontroleerd, kenmerkt zich door een directe, levendige en snelle werkwijze. De woeste energie en de geritmeerde en spontane bewegingen waarmee dit scheppingsproces gepaard gaat, brengen het hele lichaam in beweging.

Afbeelding: Asger Jorn, in tijdschrift 'Cobra' Nr 7, 1951

Tekst: I.R. (Educatteam)

Politieke en artistieke betrokkenheid

Afbeelding: CONSTANT, 'Voor ons de vrijheid'
(‘Na ons de vrijheid’), Tijdschrift ‘Cobra’ Nr. 4, 1949
Tekst: J.P.T. (Educatteam)

De kunst in het leven en het leven in de kunst integreren: het engagement van de Cobrakunstenaars speelde zich zowel op het esthetische als op het politieke vlak af. In 1949 schilderde Constant ‘Aan ons de vrijheid’. Het tijdschrift ‘Cobra’ beeldde het schilderij af met daaronder de snijdende slogan

“De beschaving erkent het schone om het lelijke te vergoelijken”.

Je vindt het schilderij op het internet via de site (www.tate.org.uk/servlet/ViewWork?workid=2769) van het museum waar het werk zich vandaag bevindt. De ‘republikeinse’ kleuren blauw-wit-rood betekenden voor Constant hetzelfde als ...

Vrijheid — Gelijkheid — Broederlijkheid.

Enkele jaren na de ontbinding van Cobra veranderde de kunstenaar de titel van het werk in ‘Na ons de vrijheid’. Hoe verklaar jij deze nieuwe titel? Waren de Cobraleden ontgoocheld in hun droom om de wereld te veranderen met hun experimentele kunst?

NIET FIGURATIEF, NIET ABSTRACT

“Moet je echt vooraf weten wat er op het lege schilderdoek zal komen? Maak je daardoor zijn diepste geheim niet stuk? Is het niet spannender een onbekende grot binnen te gaan dan langs de glanzende leuning van de grotten van Han te lopen?” (Alechinsky)

Creëren is een ontdekkingstocht. Langs de glanzende leuning lopen, dat doen de kunstenaars die in hun hoofd een heel scenario uitwerken voordat zij beginnen te schilderen, zegt Pierre Alechinsky.

Maar let wel op dat je niet in het andere uiterste vervalt en het minste vlekje of streepje als een kunstwerk gaat beschouwen!

“Te veel schilders ondernemen niets meer, ze kijken alleen maar toe zoals een slenteraar blijft staan kijken naar de transformatie van een toevallige vlek op de stoep” (Alechinsky)

Afbeelding: Karel APPEL, 'Vrouw- zon-stad', 1950, privéverzameling
Tekst: V.V. (Educateam)

COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA CO
RA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA
COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA CO
RA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA
COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA CO
RA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA
COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA CO
RA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA
COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA CO
RA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA

RA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA
COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA CO
RA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA
COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA COBRA CO

DE TONG UITSTEKEN

De tong uitsteken naar gevestigde meningen en aftandse ideeën, naar de klassieke rationale waarden van de westerse kunst, naar dogmatismen, formalismen en andere 'ismen'. Dat was het leidmotief van het tijdschrift Cobra.

De omslag van het vierde nummer zet de toon met een fotomontage die in ons collectieve geheugen andere 'tonguitstekers' oproept. Al die tonguitstekers, van Einstein tot de Rolling Stones, van Cobra tot de kleine bengels die wij zelf ooit waren, hebben elk op hun manier en in hun domein een revolutie teweeggebracht en een andere kijk op de wereld geopend. Of ze nu ongezouten of vlijmscherp is, rauw of gekookt (een nieuwe uitdrukking van Cobra), de tong is ook het voertuig van de taal, van voorkeur en afkeer.

En in de kunst spelen mooi en lelijk vaak een rol. De Nederlandse schilder Corneille drukte dat bondig uit in een reeks aforismen in hetzelfde nummer van Cobra:

'De esthetica is een manie van de beschaving'

'Zonder vreugde geen goed schilderij'

'In de kunst geen beleefdheid – kunst is ruwe begeerte'

'Kunst heeft niets te maken met schoonheid'

'Het mooiste schilderij is dat wat voor het verstand ontoelaatbaar is'

**Karel
APPEL**

Geboren in Nederland in 1921,
gestorven in 2006.

Geboren in

Asger
Denemarken in 1914,
gestorven in 1973.

Schilder, dichter en
JORN
theoreticus van Cobra.

CONSTANT

Geboren in Nederland in
1920, gestorven in 2005.

Geboren in Luik in 1922,
uit Nederlandse ouders.
CORNELLE

Leeft in Frankrijk.
Schilder.

Geboren in België in 1927,
leeft en werkt in Bougival,
Frankrijk.
**Pierre
ALECHINSKY**

Schrijver en schilder.

Carl-

Geboren in

**Henning
PEDERSEN**

Denemarken in 1913,
gestorven in 2007.

Shinkichi

Geboren in de VS in 1923,
van Japanse afkomst.
TAJIRI

Beeldhouwer en dichter.
Leeft en werkt in Nederland.

Geboren in Frankrijk in 1924, gestorven in 1994.

Schilder met een grote liefde voor de poëzie.
**Jacques
DOUCET**

L'orthocatalographe

*jamais je ne me rappelle j'appelle
par son nom ce que j'interpelle
jamais je ne me contiens je me contente
de ce qui constamment me tente
jamais je ne m'écorne ni l'œil ni l'oreille
je vote pour les corbeaux contre les corneilles
jamais je ne vais à la guerre
j'orne mon cœur de ma colère
jamais je ne donne de hennin à ma femme
j'aime sa chevelure comme une flamme
jamais je ne machine ni ne m'exquise
je ne m'allèche que si je me grise
jamais je ne suis petit poucet
dans la douce forêt du passé
jamais je ne jette par la fenêtre
le tas giclant de rires qui est mon maître
jamais je ne tombe dans la gueule du loup
je ne tombe jamais dans la gueule du goût
et je ne vais dans les musées que pour enlever les muselières*

(Dotremont)

Sommige woorden spelen met de klanken van de namen van Cobrakunstenaars, terug te vinden in de lijst op de achterkant.

© 2008

Aucun extrait de ces publications ne peut être reproduit sans l'autorisation préalable de l'éditeur.

Direction scientifique
Coordination générale

Anne Adriaens-Pannier
Isabelle Vanhoonacker
Raffaëla Palanga
Géraldine Barbery

Coordination éditoriale
Graphisme
Textes

Piet Bodyn
Brigitte de Patoul
Piet Bodyn
Géraldine Barbery
Rosemarie Michel
Marleen Piryns
Isabelle Rombeau
Julie Stouffs

Traductions

Jean-Philippe Theyskens
Véronique Vandamme
Irene Smets
Adrienne Fontainas

Images

©SABAM Belgium 2008
©Karel Appel Foundation 2008
©MUSIDOR
©CORBIS

Un projet réalisé avec le soutien de Bridgestone.